

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Rebekka's onvruchtbaarheid

(Genesis 25:19-21)

Uit het vergeetboek

Boven Genesis 25 : 19-34 staat in de Nieuwe Vertaling als opschrift: Esau en Jacob. Toch begint deze pericoop met de „geschiedenis” van Izaäk, dat trefwoord in dit eerste bijbelboek. Het wil zeggen: „in Izaäk heeft God een nieuw begin geopend. Wat wordt daarvan dan? Wat is historisch het resultaat?”. Aldus prof. B. Holwerda in het collegedictaat Historia Revelationis I, 1, 16.

We hebben de indruk, dat het werk van mensen als K. Schilder en B. Holwerda steeds meer in het vergeetboek raakt, tot grote schade van de kerk. Vele anderen uit die tijd waren ook te noemen. Hun diepgaande bestudering van de Heilige Schrift moest juist in onze tijd een welkom wapen zijn in de strijd tegen de Schrift-critische uitholling en nivellering van het goede evangelie. Wie het werk van B. Holwerda kent, zal merken dat in dit artikel (en enkele volgende), uitbundig gebruik gemaakt is van diens diepgravende studie. De nare tegenstelling „meer voor het hoofd dan voor het hart” lijkt mij te berusten op een vals dilemma. Is het hart van een andere, hogere (heils)orde dan het hoofd?

„Geschiedenis van Izaäk”: veelzeggend begin

Als iemand je iets belooft, krijg je het dan ook meteen? Kinderen denken vaak van wel – en vragen dan honderd keer: krijg ik nou...? Maar wie meteen iets geeft, hoeft niets meer te beloven. Denk maar aan Romeinen 8 : 24 m.b.t. „hopen” – een vorm van geloven, dus zeker weten, van wat God heeft willen beloven; en Hebrëënen 11 : 1 met het bekende: het geloof nu is de zekerheid (!) der dingen die men hoopt en het bewijs der dingen, die men niet ziet. In dat kader wordt ook Abraham ten tonele gevoerd als een man die met Gods beloften vaste grond onder de voeten had – letterlijk en figuurlijk. Nu had God bij de verbondsluiting drie dingen aan Abra-

DOOR
E. R. POSTMA
EINDHOVEN

ham beloofd (aldus B. Holwerda):

- de belofte van het kerkzaad (Genesis 17 : 4b-6)
- de belofte van een blijvende relatie tussen Jahwè en dat zaad, vs 7
- de belofte van de erfenis, vs 8.

Elke keer weer bevestigde God zijn belofte, dat de kinderloze Abraham zou uitgroeien tot een groot volk – zo talrijk als de sterren aan de hemel, als het zand der zee, als het stof der aarde. Welke kant hij ook uitkeek, hij werd herinnerd aan die belofte. En na 25 jaar werd „de zoon der belofte”, de beloofde eigen zoon van Abraham en Sara geboren. God houdt zijn Woord. Daarmee begint dan ook de „ontwikkelingsgeschiedenis van Izaäk, de zoon van Abraham. Abraham verwekte Izaäk.” God lost de belofte van het kerkzaad in.

Uitblijvende vervulling

Leven met Gods beloften schept verplichtingen, dat beseffen Abraham en Sara. En de „zoon der belofte” erkent dat: hij huwt niet als Ismaël een Egyptische vrouw (21 : 21) of zoals later Ezau Hethietische vrouwen (26 : 34, 35). Nee, zegt de verteller nadrukkelijk, hij huwt met Rebekka, de dochter van Bethuël, de Arameeër uit Paddan-Aram, de zuster van de Arameeër Laban.

Veertig jaar oud is Izaäk dan, de gebruikelijke leeftijd om te trouwen blijkbaar (vgl. 26 : 34). En nu kan Izaäk zich gaan beroepen op de beloften. Want God had tegen Abraham gezegd: Ik zal mijn verbond oprichten tussen Mij en u en uw nageslacht in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u en uw nageslacht tot een God te zijn. Maar over nakomelingen gesproken: Rebekka blijkt en blijft onvruchtbaar, kinderloos – jaar in jaar uit.

Voor dat probleem plaatst God Izaäk en Rebekka. En wij worden er op geattendeerd: het wordt ons expres verteld.

't Lijkt geen aanmoediging om God op Zijn Woord te geloven! Juist aan het begin van de verbondsgeschiedenis schijnt dit niet erg tactisch. En zeker niet als het al de tweede keer is. Abraham en Sara bleven zonder kinderen tot op een leeftijd dat voortplanting menselijk onmogelijk was. En met Izaäk en Rebekka dreigt het dezelfde kant op te gaan. Ze zijn straks twintig jaar getrouwd voor Rebekka zwanger is. Twintig jaar... dan geef je de moed toch wel op, nietwaar? Iets om over na te denken – ook voor óns. Waarom handelt God zó?

Geen zinloze herhaling

Calvijn gaf denkkelijk het juiste antwoord. God liet Abraham en Sara versterven om eens en voorgoed te tonen: de geboorte van de kerk is mijn (her)scheppend werk het berust niet op menselijke potentie; de aanvang was niet volgens de loop van de natuur (Galaten 4 : 29 - Groot Nieuws vertaling). En niet alleen de aanvang, maar ook de voortgang van de kerk is Mijn werk, zegt God. Het fundament van Gods volk hangt niet af van menselijk vermogen, maar van wat Ik beloofd heb – en dóe. Wat Izaäk en Rebekka overkomt, is geen blote, zinloze herhaling van het onvruchtbaarheidsthema. Er komt een verrijking en verdieping in Gods open-

Inhoud

- Ds E. R. Postma, Rebekka's onvruchtbaarheid
- Ds C. P. Plooy, Herinneringen (2)
- Ds A. H. Algra, Pastorale Notities
- Ds W. Smouter, Preken voor de gemeente van Christus (2)
- C. Huizinga, Herinnering aan Ds P. K. Keizer
- D. W. L. Milo, De komeet van Halley
- T. Hoekstra, Duizend jaren als één dag

baring, zoals ook verderop zal blijken.

Izaäk en Rebekka blijven intussen gaan in het spoor van Abraham en Sara. Ook zij zeggen God niet vaarwel, zij keren niet teleurgesteld terug naar Haran of Ur en zij keren zich niet tot de vruchtbaarheidsgoden van Kanaän. Nee: Izaäk bad de HERE voor zijn vrouw, want zij was onvruchtbaar. Dat is geen medische constatering: het is de HERE die de moederschoot opent (Lea, 29 : 31; Rachel, 30 : 22) of sluit (Abimelechs vrouwen, 20 : 18; Hanna, 1 Sam. 1 : 5, 6). In deze met name genoemde gevallen is geen toeval in het spel. Integendeel: het is Gods opzet, Gods bedoeling. Het gaf Izaäk en Rebekka óók te denken. God had toch onder ede nageslacht beloofd? Het ging Hem er toch om, dat daardoor alle volkeren der aarde gezegend zouden worden (12 : 3)? Dus bidt Izaäk voor (ten overstaan van, in tegenwoordigheid van) zijn vrouw. Alsof hij bij het heiligdom (Lachai-Roi?) haar voor Gods aangezicht plaatste, op haar wees en zei: U hebt beloofd... maar zij is nog steeds onvruchtbaar! Tenslotte liet God zich door hem verbidden... want Izaäk werd (vervolg op pag. 10 - 1e kol.)

Herinneringen (2)

Een trekje van de oude afgescheiden geest meende ik ook op te merken in een mening over de preek, die op deze manier geuit werd: het moet achter het vest komen. Zo zei één van mijn ouderlingen het graag, en hij bedoelde: dan heb ik er pas wat aan gehad. Ziels-historische preken vielen doorgaans meer in de smaak dan heils-historische. Dat was voor een leerling van Schilder en Holwerda wel eens moeilijk! Later kom je toch wat los van je leermeesters en vind je je eigen weg. Van het begin af aan heb ik trouwens geprobeerd vooral de catechismuspraak pastoraal te doen zijn.

Een ander punt van de prediking, dat wel eens moeite gaf, was de lengte van de preek, of liever het gebrek aan lengte. Tegenwoordig zijn we aan een uurdienst gewend, maar dat was toen bepaald nog niet het kenmerk van een degelijke gereformeerde kerkdienst. Maar ik zag geen kans de preek te rekken na gezegd te hebben wat m.i. de tekst te zeggen had. Dat deed sommige kerkgangers wel eens klagen, dat ze amper te tijd kregen om uit te rusten, want ze moesten vanuit het naburige dorp Zandweer ruim een half uur lopen om in de kerk te komen. En koffiedrinken na de dienst was er toen nog niet bij! Ik kon deze klagers helaas niet tegemoet komen. Later ging dat wat beter, toen ik de gemeenteleden wat beter leerde kennen en kon ingaan op hun geestelijke behoeften.

Van elke gemeente, die je ge-diend hebt, blijven altijd sterke herinneringen aan de langdurig zieken. Met hen wordt de band vaak veel sterker dan met de gezonden. Ik denk aan de oude Antje van der Hoek, bij wie ik elke maandag de preek moest komen vertellen. De bandrecorder was nog niet uitgevonden. Het was een goede test achteraf of je preek in eenvoudige woorden kort was samen te vatten. U

Vervolg van pag. 9

Rebekka's onvruchtbaarheid

niet moe te geloven: God houdt zijn gegeven Woord. Daarom is zijn (hun) situatie niet te vergelijken met de onze. Zelfs in het huwelijksformulier wordt absoluut niet, als verbondsbeloofte, toegezegd dat alle echtparen beseft kinderen zullen krijgen. Er wordt gesproken over „... kinderen, als het U belijft hun die te geven”.

Zelfs de beste gynaecoloog had Rebekka niet kunnen helpen. Hier had God zelf de hand in. En Izaäk kon zich op Gods heel uitdrukkelijke belofte beroepen.

DOOR C. P. PLOOY EDE

hebt misschien het verhaal wel eens gehoord van de kandidaat, die classicaal examen deed. Hij hield een preek, met 'n machtig-mooie maar wat ingewikkelde indeling in drie punten. Bij de preekbespreking vroeg een examiner: wilt u de drie punten nog eens opnoemen? De kandidaat wilde naar zijn preek grijpen om ze nog eens voor te lezen. Neen, zei de dominee, dat moet u zeker uit uw hoofd kunnen zeggen. Als u die punten al niet meer weet, hoe zal de ge-

meente ze dan kunnen onthouden!

Heel bijzonder zijn me bijgebleven de gesprekken aan het ziekbed van br. Moesker. Nog in de kracht van zijn leven sloopte t.b.c. langzaam maar zeker zijn lichaam. Ik zie hem nog voor mij, in het kleine zijkamertje naast de winkel. Hij had een drogisterij, die nu door zijn vrouw en zijn zoon gaande werd gehouden. Toen hij eenmaal wist, dat hij niet meer beter zou worden, zei hij een keer: ik hoop zo, dominee, dat Geert nog op tijd de nodige vergunningen zal krijgen om de zaak op zijn naam te krijgen als ik er straks niet meer ben. – De HERE heeft die hoop vervuld en wat was hij blij! Maar na verloop van tijd vroeg hij mij: zou God het mij kwalijk nemen, als ik nu nóg wat wens? – Ik dacht van niet, en sindsdien bad hij nog de dag te mogen beleven, dat Geert met zijn Annie in het huwelijk zou treden. En ziedaar, ook dat mocht hij nog beleven.

Toen ik hem daarna vroeg of nu al zijn wensen vervuld waren schoten de tranen hem in de ogen en hij fluisterde: ik zou nog zo graag mijn kleinkind willen zien. En in zijn goedheid schonk de HERE hem ook dat nog.

Toen was hij uitgevraagd. Moe maar dankbaar beleed hij: De

HEER is goed geweest voor mij. En niet lang daarna ging hij heen in vrede. Zo'n gebedsomgang met God deed mij denken aan Abrahams niet ophoudende vragen aan de HERE.

—☆—

Na vier jaren werd de eerste gemeente verwisseld voor de tweede. Wat armer aan illusies, maar rijker aan ervaring en verrijkt met vrouw en kind verlieten we het Groninger Hogeland en trokken we naar de Friese Wouden.

Driesum-Wouterswoude

De Friese Wouden bieden wel een totaal andere aanblik dan het Groninger Hogeland. Hier geen uitgestrekte boerenbedrijven met statige boerderijen, halve herenhuizen soms, – maar kleine bedrijven, meest vee, wat rommelige erven, maar gezellige mensen. De friese taal leverde eerst wel wat moeilijkheden op, maar van de kinderen leerde je dat het best. De volwassenen meenden met een dominee hollands te moeten praten, vooral als het over „geestelijke dingen” ging. Ze vonden hun fries daarvoor te alledaags. Ze lazen ook de hollandsse bijbel. Wij in de pastorie behoorden tot de weinigen, die

Kwekeling-m.a.

Wat een „kwekeling-m.a.” was, weet onze jeugd niet. We zouden in „hedendaags” Nederlands zeggen: hij heeft wel z'n pabo maar geen job.

Ik kreeg onlangs bezoek van iemand die kwekeling-met-akte is geweest. Hij had dus de onderwijs-akte, maar geen baan. Het verhaal speelt in 1938. Er liepen toen duizenden kwekelingen rond, die geen baan bij het onderwijs konden krijgen.

Maar aan één van de Chr. Nationale Scholen in ons beider woonplaats werd de meester van klas vier ernstig ziek. Het hoofd der school vroeg aan mijn bezoeker, of hij invallen wilde. Graag. Het viel niet mee, een grote klas van teegen de vijftig leerlingen; de schoolbankjes stonden tegen elkaar gedrukt. Voor iemand zonder ervaring een heel karwei, van de maandagmorgen tot aan zaterdagmorgen even voor twaalf. Veel schriften nakijken 's avonds en de lessen van de volgende dag voorbereiden. Hij hield het drie maanden vol; toen brak de zomervakantie aan. Na die vakantie behoefde hij niet terug te komen. M'n bezoeker meende: omdat de meester hersteld was. Ik vertelde hem,

Pastorale notities

DOOR A. H. ALGRA MAASSLUIS

dat die meester erger ziek geworden is en gestorven, maar dat hij, onze bezoeker, voor de vakantie niet in aanmerking kwam, omdat volgens de verdeelsleutel van de twee Chr. Nat. Scholen in onze woonplaats, nu de beurt was aan een lidmaat van de Herv. Kerk en m'n visite was Gereformeerd. In ieder geval, hij kwam opgelucht bij z'n moeder thuis, die laatste middag voor de vakantie. De klus was geklaard. De moeder, een weduwe met vijf kinderen, waarvan hij de oudste was – niemand bracht nog iets in – vroeg: „En wat heb je nu verdiend?” „Verdiend? Niks. Het was al mooi dat ik wat ervaring kon opdoen en zo'n hoofd kan me aanbevelen als ik ergens solliciteer. Ik mocht hem als referentie opgeven.” De moeder zei: Jij gaat naar het hoofd om te vragen wat je voor die drie maanden krijgt en anders doe ik het. M'n bezoeker zei: Met loden

benen ben ik gegaan. Ik deed m'n verzoek. Het hoofd vroeg verbaasd: Salaris? Nou, je moeder zal wel iets kunnen gebruiken. Hij greep naar z'n broekzak achter en gaf een tientje. M'n bezoeker zei: „Dat was voor die drie maanden. Hij kon het natuurlijk bij de penningmeester declareren.” Ik zei: „Dat denk ik niet. Want dan had hij je een kwitantie laten tekenen. Ik ken het schoolhoofd van vroeger. Hij zal het tientje uit eigen zak betaald hebben en een tientje toen, is een snip nu.” Want hoe was het toen met de penningmeesters, óók van vele Christelijke verenigingen en zelfs van kerken en diakonieën? Zij zagen er een eer in als op de jaarlijkse ledenvergadering in februari, de voorzitter meedelen kon dat ondanks de slechte tijden het vermogen van de vereniging weer iets was gegroeid. Dat dit ten koste van jonge (en oude) mensen was gegaan, zag niemand. Ik hoop erop terug te komen. Want horen we ook nu geen klanken over „lucht” voor het bedrijfsleven en terugdringen van financieringstekorten bij de overheid en wie vraagt er: ten koste van wie? Daar lijden bepaalde groepen onder: ze lijden „schade aan hun ziel”.

de friese bijbel gebruikten. Later is daar wel verandering in gekomen.

Het grootste verschil met Uithuizen was dat je hier veel meer met de mysiek in aanraking kwam. De hervormde kerken van Driesum en van Wouterswoude waren nl. zwaar gereformeerde bond, en dat zet toch wel een stempel op heel de streek. Het was nog niet zo lang geleden, dat er in Wouterswoude een dominee stond, die zeer begaafd was, maar alcoholist was. Het gebeurde wel, dat hij laveloos langs de weg gevonden werd en op een kruiwagen naar de pastorie vervoerd werd. Toch bleef deze man zondag aan zondag preken en hij trok volle kerken, want wie kon zó uit ervaring preken over zonde en verdoemenis? In die tijd waren er verschillende gevallen van zelfmoord ten gevolge van dit soort preken.

Mijn hervormde collega in Driesum liet soms zondags verstek gaan, omdat het „de Geest” niet had en dat werd door zijn gemeente bijzonder vroom gevonden. Toch had je nog vromer dan vroom, – in de zgn. gezelschappen. Elke zomer kwam er steevast een „profetes” uit Huijzen ons dorp bezoeken. Ik zie haar nog lopen met haar huizer kap op. Deze „moeder Israëls” was het centrum van een kring „gekenden des HEREN”.

In eigen gemeente trof ik de mystiek meer indirect aan, nl. in gezinnen, waar één van de huwelijkspartners niet bij onze gemeente hoorde. Nooit zal ik vergeten de boerin, die met een broeder van onze gemeente getrouwd was. Ze was hervormd, maar ging nooit naar de kerk. Toen ik haar daar eens over aansprak, gaf ze een heel typerend antwoord: dominee, als ik zondagsmorgens al die mensen voorbij zie lopen naar de kerk, dan zou ik er wel een koe voor over hebben, als ik wou. Ik probeerde haar wel duidelijk te maken, dat gehoorzaamheid beter is dan offerande, maar ze was er doof voor. Ze bleef zitten waar ze zat en verroerde zich niet. Ze wou wel willen, maar als het je nu eenmaal niet van boven gegeven werd!

Een heel andere botsing had ik met een man, wiens vrouw bij ons hoorde. Bij het huisbezoek was ook hij aanwezig en hij had het hoogste woord. Op een gegeven ogenblik was ik zijn praatjes moe en wilde wel eens beginnen met datgene waar we voor gekomen waren. Maar toen ik mijn bijbel opende om wat voor te lezen werd hij woedend. Wat gaat u doen, brieste hij. – Iets uit de bijbel lezen. – Bij-

bel, bijbel... u zegt het verkeerd, wat u daar in uw hand hebt is maar een bij-Bel. Hebt u de grote Bel wel eens gehoord? Heeft de Heilige Geest bij u wel eens de Bel geluid? Nou, bij mij wel. Een stem van boven, die mijn naam noemde en zei dat ik erbij hoor! Wat wilt u nu met uw bij-bel?

Je zit dan wel even verstomd, als je zoiets voor het eerst hoort. Zijn vrouw zat er verslagen bij, vooral toen hij naar haar wees en zei: en zij, zij is nog een verdoemeling, er is nog niets met haar gebeurd!

Toen hij boos de kamer verliet hebben we geprobeerd haar met Gods beloften uit de bijbel te troosten. Was ook zij niet bij haar naam genoemd en geroepen toen ze gedoopt werd en was er juist met haar toch wel degelijk iets „gebeurd”, toen de HERE haar opnam in het verbond van zijn genade?

Een heel andere figuur was Geert Kammerke. Dat laatste was zijn bijnaam, waarschijnlijk

omdat hij op zijn eentje zo’n piepklein huisje bewoonde, met maar één vertrek, waar alles in gebeurde. Hoewel van dezelfde geest als de man van zoëven, was hij niet boosaardig. Geert was werkelijk een zoekende ziel, maar hij zocht verkeerd. Hij liep alle kerken in het dorp en in de omgeving af en kwam ook wel eens een praatje maken in de pastorie, de klompen op de stoep en op kousenvoeten in de kamer. Maar veel verder kwam je nooit met hem. Geert was wat je noemt een dorpsstyp. De kwajongens hadden het vaak op hem gemunt.

Op een keer maakten ze het al te bar. Het zal omstreeks 5 december geweest zijn, dat ze op een avond stiekem op het lage dak van zijn huisje klommen. En daar riep er één heel hard door de schoorsteen: Geert, Geert! En Geert, bij zijn kachel-tje gezeten, dacht niet anders dan dat nu het grote uur voor hem was aangebroken. Hij liet zich op de knieën vallen en riep luide uit: Spreek HERE, uw knecht hoort! – Dat werd de jon-

gens op het dak toch wat te erg, – ze maakten als een haas dat ze weg kwamen. Maar ze konden zo’n mooi verhaal natuurlijk niet voor zich houden!

Wat heerste daar toen nog veel geestelijke duisternis! Vlak tegenover ons woonde Tjits. Een ruwe volkswrouw, midden in dat orthodoxe dorp. De kerk zag ze alleen maar van buiten en ze kon vloeken als een ketter.

Maar op een nacht werd ik uit mijn bed gehaald. Of ik maar bij Tjits wou komen, want ze voelde zich doodziek en was doodsbenauwd. Ze wist niet waar ze het zoeken moest. Toen heb ik haar de weg mogen wijzen naar Jezus toe.

En toen ze later toch weer opknapte en beter werd? Och, de angst was geweken en zo op het oog leek ze weer de oude Tjits. Maar toen ik een poosje later afscheid nam van de gemeente zat Tjits vooraan in de kerk, vlak onder de preekstoel en ze hilde het hardst van allemaal!

(wordt vervolgd)

Preken voor de gemeente van Christus (2)

De noodzaak van de wedergeboorte

De Calvijnkring benadrukt: er moet gewezen worden op de noodzaak van de wedergeboorte. Dat wordt als volgt omschreven: „Al zijn we in de Verbondsgemeente, al zijn de beloften ons toevertrouwd, toch moeten wij tot Verbondsbeleving komen”. Ik heb me verbaasd over deze formulering. Het is erg bescheiden om de noodzaak van de wedergeboorte te omschrijven als: wie in het verbond is moet nog tot verbondsbeleving komen. Zeker voor deze mensen die eigenlijk zo radikaal over de wedergeboorte wensen te spreken. Je bent er, maar je moet tot beleving ervan komen. Dat doet toch ook denken aan Kuyper: je bent gerechtvaardigd van eeuwigheid en wat er eigenlijk alleen nog maar nodig is, is dat er een beleving van die rechtvaardiging in je leven zal komen. Wel is er in hun brochure een duidelijke stellingname tegen systeemdenken, en daar mogen we blij om zijn. Er is ook een duidelijk verzet tegen lijdelijkheid. Daar wordt van gezegd: het is een spel van de duivel met goddelijke zaken. Als je zegt: de Here moet het toch maar doen, dus wacht maar af. Integendeel: de noodzaak van de wedergeboorte moet ons uitdrijven tot God. Want de bondeling heeft in het Woord van het Verbond een recht ontvangen om te bidden. Maar helaas, dan eindigt het. Dan valt er niets meer over te zeggen. Er va’t geen woord over de verhooring van onze gebeden. Er volgt dan al’een nog een merkwaardig ondermaatse toepassing: „zullen wij dan doorgaan met de kerkdiensten op de tweede feestdagen af de schaffen?”. Maar ik neem aan dat dat een slip of the pen geweest is.

De heer Bouterse vermeldt in zijn reactie eerst met instemming de goede dingen die er zijn in de brochure. Maar, zo zegt hij, er wordt een geïsoleerd begrip wedergeboorte gehanteerd. De eenmalige gebeurtenis zoals Nicodemus die moest mee maken is voor hen het een en het al. Hij zegt dat hij ook in de praktijk

toch een dode zondaar en heb je alleen een historisch geloof en het is een ongewisse zaak of het ooit nog eens met je zal gebeuren. Deze lijdelijkheid wordt volgens hem bevorderd door preken in de lijn van de Calvijnkring, ook al wordt er tegen diezelfde lijdelijkheid gewaarschuwd.

En daardoor wordt een belangrijk punt geraakt, denk ik. Het is inderdaad waar dat lijdelijkheid bevorderd kan worden door de prediking zelfs al wordt er niet tot lijdelijkheid opgeroepen. Ook al wordt er opgeroepen tot werkzaam geloof, de structuur van de preken kan zo zijn dat het haast noodzakelijk gevolg lijdelijkheid van de mens is. Dat komt door wat niet gezegd wordt, door wat er verzwegen wordt. Namelijk dat de Here ook zal horen naar onze gebeden.

Verhooring

In dat verband geef ik graag een prima opmerking van ds Van Smeeden door uit zijn artikelen. Hij zegt: „de Calvijnkring heeft het steeds over de noodzaak van wedergeboorte en de noodzaak van wedergeboorte moet ons uitdrijven tot gebed, maar je hoort niets over verhooring van

DOOR
W. SMOUTER
RIJSWIJK

tegenkomt dat men denkt: zolang dat niet met je gebeurt is ben je

die gebeden. Mag iemand die het recht heeft om te bidden daar ook amen op zeggen, zoals de Catechismus dat uitlegt: Dat God veel zekerder zal horen dat ik in mijn hart gevoel, dat ik dit van Hem begeer?" Even verder zegt hij: „ondanks alle woorden die in deze brochure aan de wedergeboorte gewijd worden vind ik dat er over de wedergeboorte zelf eigenlijk niets gezegd wordt, alleen maar over de noodzaak daarvan.”

Afsluiten over dit punt. In de discussie over de wedergeboorte lijkt het wel eens op een spel van woorden, met over en weer een beroep op de Schrift, op de belijdenis en op Calvijn. Het zou verkeerd zijn om te denken dat het eigenlijk om een onzinprobleem gaat en dat je maar gauw tot de orde van de dag moet overgaan. Nee, het gaat inderdaad om het diepste raadsel dat ik ken: het feit dat een mens van nature Christus niet kan aanvaarden en dat er dus iets met hem moet gebeuren, maar anderzijds dat alles wat er met ons gebeuren moet, of je het nu bekering of wedergeboorte noemt, dat dat allemaal dingen zijn die we in Christus hebben, in het geloof dus hebben. En daarin ligt inderdaad een moeite waar je op in moet gaan. Dan moeten we niet blijven steken in termen als „een recht om te bidden”. Want wat is nu een recht om te bidden, buiten het gered zijn door Christus om?

God moet het doen

Wat er dan wel over gezegd moet worden in de prediking, zou ik in drie punten willen samenvatten.

1. Net als Paulus dat doet, zullen wij ook in de verbondsgemeente moeten preken over de verlorenheid buiten Christus om. Paulus doet dat immers ook wanneer hij spreekt tot mensen, die hij als gelovigen aanspreekt.

Die verlorenheid wordt nooit een gepasseerd station, maar moet steeds geprekeerd worden. Voor wie gelooft in Christus: als reden tot dankbaarheid. Voor wie twijfelt: als een klemmend argument om zich aan Christus toe te vertrouwen. Voor wie in de gemeente zich verhardt: om duidelijk te maken dat hij in de gemeente niet hoort, maar dat hij de dood tegemoet gaat (II Kor. 2 : 15 v.).

2. Maar heel die gemeente, zullen we, opnieuw net als Paulus doet, moeten aanspreken als in Christus geheiligd. Niet als buitenstaanders, maar als huisgenoten Gods (Ef. 2 : 19). Herinnerend dus aan alles wat ze in Christus al hebben. Waar het om gaat is dit: **het bevel van geloof en bekering draagt binnen de gemeente het karakter van een claim.** Dat is een gegronde oproep. Gods Woord klinkt in de preek niet als een geluidswagen die tegen gesloten ramen roept, maar als een stem in het huis, voor allen die in het huis zijn. Dat bepaalt de aanspraak. Die aanspraak is des te klemmender, maar niet afstandelijk. In de stijl van „Gij geheel anders, ge hebt Christus toch leren kennen? Ge zijt toch in Hem onderwezen” (Ef. 4 : 20 v.).

3. Ook dan, wanneer het Woord komt tot mensen die de belofte gekregen hebben, ja, die de belofte aangenomen hebben, moet nog verkondigd worden: uw geloof hebt u niet uit uzelf, maar uit de geboorte van boven. De vermaning zal dan ook niet allereerst een beroep doen op de eigen geloofskeuze van mensen, maar op Gods werk in hen door de wedergeboorte. Zoals Petrus doet in I Petrus 1 : 22: „Hebt elkander van harte en bestendig lief, **als wedergeboren.**” Die wedergeboorte werkt God, voor het eerst en steeds opnieuw, door zijn Woord, dat als evangelie verkondigd wordt.

Herinnering aan Ds P. K. Keizer

De twaalfde december jongstleden is Ds P. K. Keizer gestorven, negenenzeventig jaar oud. Hij was „emeritus predikant van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Noord”. Zo staat het op de rouwbrief en zo is het goed. De toevoeging „vrijgemaakt” is overbodig. „Binnen-het-verband” en „buiten-het-verband” hebben we nooit geaccepteerd, de onderscheiding is onbeholpen, oppervlakkig en beschamend.

Toen ik de brede en hoge treden besteeg, die je moet nemen om de Noorderkerk binnen te gaan - wij zijn nooit sterk geweest in de aandacht voor invaliden - alwaar de begrafenis werd ingeleid, was het mij, alsof ik toegang zocht tot een gereformeerd bastion. Heerenveen is de plaats waar Ds Keizer geboren werd, het is de plaats waar ik iedere zondag met de broeders en zusters in Christus samenkom in een gehuurd gebouw dat onderdak verschaft aan een kleine, verspreide gemeente, de plaats ook waar de geleende kansel staat die Ds Keizer, naar hij mij in zijn laatste bezoek zei, zo

graag nog eenmaal zou hebben beklommen. Had hij mij niet geholpen, nu vijftien jaar geleden, bezwaarschriften te schrijven aan het adres van classis en particuliere synode, bezwaarschriften tegen onze verwijdering uit het verband van gereformeerde kerken waartoe wij rechtens behoorden? Ja, dat had hij.

Toen de samenkomst in de Noorderkerk beëindigd was en de mensen het gebouw hadden verlaten, ben ik even de trappen van die grote en hoge kansel daar opgelopen en heb ik geprobeerd mij voor te stellen, hoe dat interieur er uit ziet, als alle banken, beneden en op de galerijen rondom, bezet zijn. Daar heeft hij talloze malen gestaan en de gemeente de geschiedenis van God met zijn volk verhaald. Zo, met die woorden, typeerde zijn zoon trefzeker de ambtelijke bediening van Gods Woord door zijn vader.

De geschiedenis van God met zijn volk. Dat klinkt voor de moderne mens dubbel oninteressant, want geschiedenis is niet nu en volk is niet ik. Zo luidt de reactie van een verwatard en gesecculariseerd christendom, dat wezenlijk het oog heeft verloren voor continuïteit en gemeenschap, dat rijk wil wezen in de ervaring van wat voor aanwezig heil wordt aangezien en dat geen oog meer heeft voor de Beloften van Gods Verbond als voor levend recht. Een christendom ook, dat geïndividualiseerd en leeg geworden, zich overgeeft aan een wezenlijk gnostiek spiritualisme. Daartegen heeft Ds Keizer zich zijn leven lang, met alle gaven die hij ontvangen had, op echt gereformeerde wijze hartstochtelijk verzet.

In een geschreven herinnering - in memoriam - als deze, zoek je een typering. Welnu, dáár ligt vooral de reden, waarom wij deze voorganger als een gave van God aan zijn gemeente moeten gedenken. Ook in Opbouw, buitenverbanden en wel, we zijn toch gereformeerd, is het niet?

Zij die nu als vijftig-, zestigjaren onder Nederlands Gereformeerde kansels plaats nemen, hebben in hun jeugd de vragenrubriek van P.K.K. gelezen en zijn zó door hem aangesproken.

De laatste maal dat ik Ds P. K. Keizer ontmoette, gaf hij mij zijn bij uitgeverij Van den Berg te Kampen in 1983 onder de titel „Gevraagd en Ongevraagd” verschenen boekje. Zowel zij, die P.K.K. willen gedenken als zij, de jeugd, die hem moet leren kennen, doen wijs dat boekje te kopen; het zal nog wel verkrijgbaar zijn, neem ik aan. Het opent met een in 1944/45 geschreven artikel „Verterende Onzekerheid” en stelt de toenmalige synodale leerbesluiten als spiritualistisch aan de kaak:

„Vele 'arme schapen' zijn in de klauw van die wolf gevallen en weggesleurd om te sterven in een verterende onzekerheid aangaande hun zaligheid. Alle blijde geloofsroem was van hun lippen verstorven doordat de vastheid van Gods beloften hun ontroofd was. 'Nevelrijk'.”

In hetzelfde boekje vindt de lezer de indrukwekkende rede, gehouden voor de Bondsdag van de vrijgemaakte jeugd in Zaandam 1960, onder de titel: „Want nu de Heer is opgestaan...”. Ik herinner mij die dag nog zo goed, de afgeladen kerk met meer dan duizend jongeren, die vijf kwartier lang geboid luisterden naar Schriftuitleg en Evangelieverkondiging:

„Paulus roept de Korinthische Christenen toe: 'Kwade gesprekingen bederven goede zeden', 1 Kor. 15:33. Daaronder verstaat hij niet de taal van straat en kroeg. Maar (let op de pláats van dit woord: midden in zijn opstandingsevangelie, (1 Kor. 15) hij bedoelt zulke 'gesprekken', 'ideeën', leerstellingen, waarin de opstanding van onze Here Jezus Christus geloofwaardig wordt. Daardoor wordt onze levenswandel beïnvloed, de 'goede zeden' van het leven in liefdevol ontzag voor de HERE... Het door God geschapen leven in de schepping wordt in tweeën gebroken.”

„Ach dominee, 19 eeuwen Christendom en 't is nog allemaal ellende en verdeeldheid”. De dominee zag de ongewassen vingers en (vooral) nagels. Toen kwam het antwoord als een klap: „19 eeuwen zeep en nog vuile handen!”

Voor Ds Keizer is, naar ik heb begrepen, de ervaring dat God in de tijd grenzen aan ons leven stelt, zoals voor velen onder Gods kinderen. een strijd geweest. Kan dat, als iemand met zo grote nadruk en zo overtuigd de zekerheid van Gods beloften verkondigd heeft? Dat kan.

Ik heb er opnieuw uit geleerd, dat niet alleen hij die luistert, maar ook hij die (s)preekt de strik van de schijnzekerheid van de menselijke ervaring mag ontkomen. Wie preekt preekt voor een volk, en zo ook voor zichzelf. Zo mocht de dienstknecht van de Heer overwinnen, die - o, kinderlijk geloof - beval bij zijn begrafenis te lezen uit het formulier om de heilige Doop aan de kinderen te bedienen. Dankbaar en ontroerd ben ik de trappen van de Noorderkerk weer afgelopen.

C. Huizinga

(Door omstandigheden wordt dit artikel later geplaatst dan de bedoeling was.)

De komeet van Halley (3)

Wanneer de staartsterren in een zeker vlak liggen en wanneer dit vlak het vlak van onze planeten kruist – **zijn daar geen botsingen mogelijk?**

Uiteraard wel. De kansen op botsingen zijn, vanwege de verschrikkelijk grote afstanden, weliswaar verschrikkelijk gering. En zoals elke planeet (Mercurius, Venus, Aarde, Mars, Jupiter, Saturnus, Uranus, Neptunus en Pluto) zijn eigen vaste afstand om de zon houdt en de ander dus nimmer zal raken; zo laat het zich horen dat kometen, die alle in een soortgelijk vlak liggen, elkander ook niet zullen benaderen, maar hun vaste banen houden.

De botsingskansen ontstaan echter, waar beide vlakken elkaander snijden. We zeiden al, dat de snijlijn door de zon gaat. Wanneer een staartster zijn loop om de zon maakt en door het planetenvlak breekt, zou hij een planeet kunnen raken. En dat is herhaaldelijk gebeurd ook.

Breekt Halley's komeet twee maal in 76 jaar door ons vlak, de Encke doet dat elke 40 maanden! Elk jaar zien we op aarde gemiddeld vijf kometen door „ons” vlak breken.

Van HK is niets te vrezen. Volgens berekeningen heeft die nimmer de aarde beschadigd, nauwelijks met zijn staart een veeg gegeven. Volgens de computers zal HK ook in de berekenbare toekomst de aarde nimmer raken.

Maar Encke deed wel enig kwaad. Als we zien naar de pokdalige gezichten van de Maan, Mars en andere, dan wijzen die op zware botsingen. Daar zijn rotsachtige brokken tegen aan gekomen. In 1178 zag de Engelse monnik Gervase van Canterbury een vlam op de top van de wassende nieuwe maan, gevolgd door een afsplitsing. Pas in 1970 kon worden vastgesteld, dat deze waarneming juist is geweest. Metingen tonen aan dat de maan nog steeds bezig is na te trillen van die ontmoeting. De krater Bruno kreeg zijn naam.

In 1908 sloeg een meteor, dat is een fors brokstuk van een komeet, tegen de aarde in Tunguska, Siberië. Dat is te zeggen: hij ontplofte in de dampkring, ongeveer 10 kilometer hoog. Maar daaronder werden alle bomen, in een gebied van 23 kilometer middellijn, geveld.

In 1975 meldde de op de maan opgestelde seismograaf een zware botsing, vermoedelijk van een zwerm voorwerpen. Zulk een zwerm, vergelijkbaar met Gervase's waarneming in 1178, kan een massa hebben van wel 1 miljard ton, dat is het tiende van een forse komeet.

DOOR
D. W. L. MILO
DALMALLY

Deze drie laatste gebeurtenissen komen op naam van de komeet Encke, of diens voorganger, die een omlooptijd van 3,3 jaar heeft.

—☆—

In dit verband kunnen we vragen: **wat is een sterrenregen?**

Gaat de aarde met haar dampkring door de ruimte, dan ontmoet zij telkens kleine korrels, uitgestoten door kometen of meteorieten. Komen zulke korrels kosmisch vuil in aanraking met de dampkring, dan levert de wrijving warmte, gloed, licht en verbranding. We zien soms een „ster” ontstaan, blinken en verzinken in enkele seconden. We spreken dan van een vallende ster en die vallende sterren komen gemiddeld 5 per uur voor.

Maar wordt een staartstuk van een komeet doorkruist, dan ontmoet de aarde vele vuilkorrels. Dan spreken we van een sterrenregen. De HK levert jaarlijks een sterrenregen in mei en oktober: restanten van zijn staart, waar we zijn baanvlak kruisen. We kunnen op een sterrenregen staat maken: op 4 mei (in Akwarius gedurende 20 uur) – 13 augustus (in Perseus, 50 uur) – 20 oktober (Orion, 25 uur) – 17 november (Leeuw, 10 uur) – en 13 december (Tweelingen, 50 uur). Zulk een sterrenregen is ongevaarlijk, maar schoon. Op 4 mei aanstaande kunnen we op een bijzonder grote sterrenregen rekenen, vanwege HK.

De sterrenregen van midden november geeft meestal 10 meteoren per uur. Maar in 1833, toen de aarde door een dichte zwerm van kometenstof ging, vielen er naar men zegt 200.000 sterren. De laatste grote sterrenregen is in 1966 geweest; een volgende zal in 1990 zijn.

Is een sterrenregen ongevaarlijk, een botsing van de aarde met een werkelijke kern kan schade geven als van een kleine atoombom, zoals in Siberië. In 1976 brak de komeet West voor de ogen der waarnemers in vier grote brokken uiteen, die zich langzaam van elkaar verwijderden. Ook HK heeft dergelijke grote brokken in zijn gevolg – en die zouden gevaarlijk zijn bij ontmoetingen.

—☆—

Er is een zaak blijven liggen, die in het eerste artikel werd aangestipt: **de ster van Bethlehem**. Wat was die ster? Was het wel een ster? Kunnen we die, met onze huidige kennis van Gods schepping verstaan?

Mattheüs is de enige, die ons het verhaal doorgeeft. Hij spreekt van een bijzondere ster, die de Chaldeese astronomen attent maakte op de geboorte van de Wereldvorst. Deze ster leidde hen naar Jerusalem. Van daar stuurden de Joodse wijzen hen naar Bethlehem. En alweer gaf de ster leiding en bracht hen in de stal bij het Kindeke Jezus. Daarna wordt over de ster niet meer gerept.

Er zijn elementen in dit verhaal, die sterk aan een komeet doen denken. Eerst het verschijnen van een opvallende ster, die daar **niet eerder gezien** was. Dan het zich **verplaatsen** van de ster. Vervolgens een **stilstaan** van de ster. (Dat schijnt een komeet ook te doen, wanneer die van richting verandert.). Tenslotte het **verdwijnen** van de ster.

De komeet van Halley is verreweg de meest opvallende komeet. Hij trekt bij de meeste verschijningen aller aandacht, zeker die van sterrenkundigen. En wanneer verscheen de HK eigenlijk?

Volgens berekeningen moet dat 5 oktober van het jaar 11 v.C. zijn geweest. Dat klopt niet met het jaar 1 of kort daarvoor. Maar er zijn enkele factoren, die we niet moeten onderschatten. Eerst dat onze jaartelling fout begonnen is en dat Jezus' geboortedatum in 351 werd vastgesteld met 4 tot 5 jaar te late datering*). In de tweede plaats is er nogal wat schommeling in de omlooptijd van de HK, vanwege de attractie van grote planeten, wanneer die gepasseerd moeten worden. Die omlooptijd kan 76 jaar zijn, ook 80 jaar, ook 72 jaar.

*) Op grond van gegevens van Flavius Josephus, van de Romeinse geschiedschrijving, en van een maansverduistering op 13 maart 4 v.C., kan vastgesteld worden, dat Herodes stierf in het jaar 4 v.C. Maar toen waren geboorte, kindermoord en vlucht naar Egypte al geweest.

En in de derde plaats: de ster verscheen niet tijdens Jezus' geboorte, maar geruimen tijd daarvoor: de wijzen in Babel hadden een reis van ongeveer een half jaar te maken, na hun conclusies te hebben getrokken en hun voorbereidingen getroffen.

Als we deze drie factoren meetellen is het dus mogelijk, dat het de komeet van Halley was, die de Oosterse wijzen geleid heeft. En we herinneren aan de fresco's van Bondone in Padua, geschilderd in 1304, nadat hij de komeet in 1301 had gezien. Bestond er een overlevering, dat de ster van Bethlehem een staartster was? We weten het niet; wel dat Bondone talloze malen is nagebootst, in schilderijen, prenten en kerststalletjes. En laten we daar geen gewetenszaak van maken.

Een wonder blijft een wonder, ook al gebruikt de Heere, om ons iets te wijzen, vaak eenvoudige en voor de hand liggende middelen: Hij beschikt over een storm, over regen, droogte, over een vis, een ezel, over vijgekoeken, brood en wijn.

Tenslotte. Wat is de mensheid gelukkiger geworden, met de opgedane kennis? Loont het alles wel de moeite en de kosten?

Dat is moeilijk te zeggen. Hoogstens kunnen we zeggen, dat de mensheid, zonder de geschonken middelen te gebruiken, nog ongelukkiger zou zijn: immers ten prooi aan vreesachtig bijgeloof en paniek.

Maar de vraag is niet juist. Het is immers de **taak van de mens**, de opdracht, in het paradijs gegeven: om Gods schepping „te bouwen en te bewaren”. Dat is te onderwerpen en te versieren.

Het bestuderen van de schepping is een der moeilijke bezigheden, die God de kinderen der mensen gegeven heeft, zei de Prediker al. Dat is bouwen van inzicht, onderwerpen, zoals vorsten doen. En de vreugde, die de mens ontvangt in het nagaan van Gods wonderen en wijze wegen, dat is zijn arbeidsvreugde: zijn registreren en uitstellen en bewonderen van Gods grote werken.

Zo zong David: „o Heere, onze Heere, hoe heerlijk is uw naam over de ganse aarde. Gij, die uw majesteit toont aan de hemel.”

„Aanschouw ik uw hemel, het werk van uw vingers, de maan en de sterren die Gij bereid hebt – wat is de mens, dat Ge aan hem denkt?”

Duizend jaren als één dag

„Waar Blijft De Tijd?” Deze verzuchting, blijk van grote diepzinnigheid, slaakte ook Wim Kan in één van zijn oudejaarsconferenties. Hij wist ook het antwoord: „Helemaal opgeslokt door de Maasbode!” Ziedaar een heel eigensoortige relativiteitstheorie, voor menig-een beter te begrijpen dan die van Einstein.

Eigenlijk had ik mijn bespiegeling over het begrip Tijd moeten inzenden voor het laatste nummer van Opbouw in 1985, maar juist de betrekkelijkheid van dat begrip is een argument om in het begin van het nieuwe jaar er nog eens iets over te schrijven. Is het overbekende „Uren, dagen, maanden, jaren” oorspronkelijk ook niet een „Nieuwjaarslied”?

In ernst: hoe betrekkelijk het begrip „Tijd” is, weten wij uit de Bijbel: Duizend jaren zijn bij God als één dag. Zie Psalm 90 : 4 en II Petrus 3 : 8. Er zijn verschillende oude legenden die laten zien hoe de mensen ook vroeger hebben getracht zich dat in te denken: duizend jaren als één dag! Luister maar:

Lang, héél lang geleden was er eens een vrome monnik die nadacht over wat hij gelezen had: „Bij God zijn duizend jaren als één dag.” Ongemerkt, in gedachten verzonken, liep hij het bos in. Opeens hoorde hij daar een vogeltje zingen. Hij bleef staan, luisterde aandachtig, vol bewondering. Na een poosje, hooguit een paar uur dacht hij, besloot hij terug te keren naar het klooster. Maar dat zag er ineens heel anders uit! Het was helemaal verbouwd, sommige gedeelten die vroeger uit hout bestonden, waren nu van steen. En toen hij naar binnen ging, herkende hij ook de portier niet: wie was dat? De portier verging het net zo; hij vroeg: „Wie bent u? Waar komt u vandaan?” De monnik noemde zijn naam en vertelde dat hij een paar uur geleden was gaan wandelen; hij sprak er ook zijn verwondering over uit dat alles zo was veranderd. Toen vroeg men hem wie de abt van het klooster was op het moment dat hij was weggegaan. De monnik noemde de naam van de abt; men zocht die op in oude kronieken en toen bleek dat die meer dan honderd jaar geleden had ge-

Redaktie ontving

Ds R. J. Pagée, De verwarring van kwaad, schuld en lot; Pastorale overwegingen bij de geschiedenis van Jozef Jacobsz. Israël; 96 blz., f 15,90; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Dr W. H. Velema, Geroepen tot heilig leven; 195 blz., f 29,90; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Dr H. Bouwman, Willem Teellinck en de Practijk der Godzaligheid. Tweede druk; 67 blz., f 12,50. Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen.

Elia en de profeten van Baäl; David en Goliath; Jezus en Johannes de Doper; Petrus en de eerste christenen; vier deeltjes geïllustreerd door **Laurent Lalo.** Prijs f 6,90 per deel. Uitgegeven door J. N. Voorhoeve, Den Haag.

Coosje van Campen, Terwijl ons oog niet ziet; gedichten, 51 blz., f 9,90; uitgeverij Vijlbrief, Haarlem.

EX LIBRIS

DOOR
T. HOEKSTRA
ZWOLLE

leefd. Wat in werkelijkheid zo veel jaren had geduurd, dat had de monnik maar enkele uren geleken!

Zoals ik al zei: er zijn verschillende versies van dat verhaal. De éne keer wordt gesproken van honderd jaar, de andere keer van duizend. Maar het thema is steeds hetzelfde. Ook dichters hebben zich ermee bezig gehouden. Eén van hen was Albert Verwey en van hem is het volgende gedicht: daarin vertelt hij het verhaal op zijn manier.

DE LIJSTER

*Duizend jaar? – Hij had het klooster
Vroeg verlaten: op de paden
Lag de dauw: de hyacinten
Hingen blauwgetrost te bungelen
In de scheemring tussen 't hakhout.
Leeuwriken, die lichte-krekels,
Tsjierpten hel in hoge hemel:
Web van klank in web van stralen.
Neuriënd liep hij: gonsde een kever
Langs zijn voorhoofd? ruchtte een haasje
Hem voorbij? – De bodem helde:
Onder hoge bomen ging hij
Waar zijn stappen 't mos verdofte.
Tot een watertje aan een weide
Blonk: op hoge stengels vlindrend
Pinksterbloemen aan de randen.
Stond hij daar te zien, te spiegelen,
Zag het blauw in blauwe vijver?
Hoor! nabij begon de lijster,
Op een boom wel tussen 't lover
Zoet en vol, dan teder fluitend,
Tu-tu-tu, eerst hoog, dan lager,
Een toonladder, klaar en zuiver.
Doodstil stond hij, dorst niet roeren.
Zag de hemel en de bloemen,
Hoorde op 't laatst alleen die tonen.
Hoe lang stond hij? Duizend jaren.
Aan het klooster, toen hij weerkwam,
Deed een vreemde waker open.
In de boeken van voor eeuwen
Vond – zodra hij in zijn cel trad
Lag en stierf hij – vond de Prior
Bij de naam die hij genoemd had
Jaar en dag – een lentemorgen
Toen hij ging, voor duizend jaren.*

Albert Verwey

Het gedicht begint met een vraag: duizend jaar? Eigenlijk is dat een heel vreemd begin. Als ik u niet die oude legende verteld had, zou u zich afvragen: waar slaat dat op? Het is ook niet duidelijk wie die vraag stelt: is het de monnik, is het de verteller? Of zijn wij het, de lezers? Er staan meer van die vragen in het gedicht: gonsde daar een kever, ging daar een haasje, stond hij daar te kijken? Het is alsof de verteller zichzelf en de lezer vraagt: hoe zal dat met die monnik zijn gegaan, wat heeft hij ervaren? In de tweede helft is de beschrijving anders, beslister: wat daar verteld wordt klopt met het oude verhaal. Ook daar staat een vraag: Hoe lang stond hij? Maar die vraag is toch van een andere soort; het is meer zoiets als: nou, raad eens, hoe lang zou dat geduurd hebben? Het eerste gedeelte van dit gedicht is fantasie; de dichter stelt het zich voor, leeft het zich in: hoe kan het gegaan zijn? Duizend jaar? Dat vroeg de monnik zich af. En tegelijk vragen wij ons dat af. Duizend jaar als één dag? Ga eens duizend jaar in de geschiedenis terug. Dat is nog vóór het begin van de kruistochten, en de kustlanden hier worden geteisterd door Denen en Noormannen. Wat is er in die duizend jaar niet allemaal gebeurd! En voor God is dat allemaal als één dag?

Onbegrijpelijk! Onvoorstelbaar!

De dichter, Verwey, plaatst het gebeuren in een voor hem bekende omgeving, waarschijnlijk de duinen bij Noordwijk. Er zijn daar ook nog herinneringen aan een oud klooster en Verwey was in oude geschiedenis geïnteresseerd. Zo kon hij het zich voorstellen: de monnik kwam bij de binnenduinen, hij zag daar onder andere de wilde hyacintjes, hij onderging de hele sfeer van de vroege ochtend. Hij hoorde de leeuweriken hoog in de lucht. Ze zijn niet te zien, net zo min als je een krekels in het gras ontdekt. Over dat woord „lichte-krekels” zou heel wat gezegd kunnen worden, maar ik volsta met erop te wijzen dat hiermee een verbinding wordt gelegd tussen wat boven en wat beneden is. Ik zie er een voorbereiding in op wat straks komen zal, als de monnik de lijster hoort. Iets dergelijks is er bij de regel: web van klank in web van stralen. Klank en licht vermengen zich! De indrukken van verschillende zintuigen lopen dooréén.

Laat ik niet elke regel met u nagaan. Ik wijs erop hoe de monnik bij het water een mystieke ervaring heeft: de hemel ziet hij in de vijver en tegelijk de bloemen aan de randen; aarde en hemel versmelten als het ware en dán begint de lijster te zingen. Is het zo vreemd te denken aan de extatische vervoering van de middeleeuwse mystici? Verwey kende ze. De monnik heeft hier inderdaad een eeuwigheidservaring, zijn geest raakt los van de gewone realiteit en ontstijgt het aardse leven.

Eén van de middeleeuwse legenden geeft ons de volgende les: Zo veel jaren leken hem maar enkele uren; wat een vreugde zou hij dan in het eeuwige leven ondervonden hebben!

Persschouw

Zuid-Afrika

In „Mayibongwe” (Laat Hij geprezen zijn) – Mededelingen over het Zendingswerk van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Kampen, kwamen wij in het oktobernummer van 1985 op de voorpagina een meditatie tegen van ds J. Vonkeman onder de titel: „Het blijft modderen” n.a.v. II Petrus 3:13: „Wij verwachten echter naar zijn belofte nieuwe hemelen en een nieuwe aarde waar gerechtigheid woont”.

Het slot van genoemde overdenking luidt als volgt:

Ontvangen we hier niet een nodige correctie op onze optimistische gevoelens? Vreemdelingen blijven vreemdelingen. Hier en daar zullen wel snippets gerechtigheid op onze oude aarde gemaakt kunnen worden, maar het blijft snipperwerk.

Een wereld waarop gerechtigheid woont, ligt ver achter de horizon van de vreemdeling en dat blijft zo.

Begeef ik me op erg glad ijs, wanneer ik nu aan Zuid-Afrika denk? Nee, ik spreek geen onrecht goed. En dat is er! En een racistisch superioriteitsgevoel is uit de Boze en er moet hier veel veranderen! Maar wanneer ik al die Christelijke organisaties en bewegingen en actiegroepen op Zuid-Afrika zie afkomen, denk ik wel eens: dacht u dat het enorme complexe probleem van al die volken in één land zo maar opgelost kan worden? Walen en Vlamingen gaat al nauwelijks samen, volken van één cultuurachtergrond. Matabelen en Shona's in Zimbabwe vermoorden elkaar, volken van één oorsprong. En hier in Zuid-Afrika waar meer dan tien volkeren samen wonen, van de Eerste Wereld en de Derde Wereld, elk met zijn eigen historie van vooroordelen en onbegrip, hier weet iedereen zomaar hoe het moet. Zou het ook kunnen zijn dat de verschrikkelijke rassenwrijving van Zuid-Afrika als een wereld-geweten — gelukkig ver weg — is gaan functioneren? Zou het misschien ook zo kunnen zijn dat het probleem Zuid-Afrika gewoon te groot en te zwaar is voor deze wereld? Misschien kunnen we wat brokjes gerechtigheid in elkaar zetten, maar gerechtigheid hier en nu blijft tot de verre beloften behoren. Omdat de zonde resideert in onze wereld. En daarom blijft het modderen tot de jongste dag. Op veel meer hopen vreemdelingen niet.

Ik wil deze oproep tot bezinning, die komt van de kant van een zendeling in Zuid-Afrika, die heel goed weet waarover hij

het heeft, graag onderstrepen. De mensen staan zo gauw klaar met een afgerond oordeel wanneer het gaat over allerlei problemen in de volkerenwereld. Ds Huting, de praeses van de Hervormde Synode, zou waarschijnlijk minder snel tot zijn gedurfde uitlatingen gekomen zijn als hij op de tour van Vonkeman's artikel eerst eens één en ander rustig overwogen had. Ook ons taxeren van allerlei tegenstellingen tussen verschillende rassen blijft stukwerk. Dat hoort nu eenmaal bij de gebrokenheid van het menselijk bestaan zoals die ook de huidige wereldgeschiedenis kenmerkt. Het definitieve oordeel ligt in de handen van Hem, die alle mensen en dingen regeert. God leidt de natieën op de aarde (Psalm 67:5c).

O. Mooiweer, Enschede

Redactie ontving

Dr B. Rietveld, Gods nieuwe wereld, Gedachten over het Koninkrijk Gods. Serie: Bij-tijds geloven. 120 blz., f 19,50; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Dr C. Trimp, Woord, water en wijn, Gedachten over prediking, doop en avondmaal. Serie: Bij-tijds geloven. 116 blz., f 19,50; uitg. Kok, Kampen.

Apokriefen van het Nieuwe Testament II, vertaald, ingeleid en toegelicht onder redactie van **dr A. F. J. Klijn.** 253 blz., f 29,—; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Marianne Wiersema, Mondjesmaat. Liedjes voor kleuters. 100 blz., f 14,90; uitg. J. N. Voorhoeve, Den Haag.

Honingdruppels 1986; kalender met blok en schild en in boekvorm; prijs f 13,90; voor gratis uitdelingen gelden speciale prijzen. Uitg. J. J. Groen en Zoon, Leiden.

Voor hart en huis, bijbels dagboek voor 1986; prijs f 10,30; voor gratis uitdelingen gelden speciale prijzen. Uitg. J. J. Groen en Zoon, Leiden.

W. Schippers, Donar; prijs f 10,—; 158 blz. Uitg. J. J. Groen en Zoon, Leiden.

W. Schippers, Vreewald's molen; prijs f 13,50; 160 blz. Uitg. J. J. Groen, Leiden.

Pleun R. Troost, Gerucht in het gehucht; prijs f 17,—; 152 blz. Uitg. J. J. Groen en Zoon, Leiden.

Co't Hart, Overvloed uit tekort; gedichten; 48 blz., f 8,90; uitgegeven door J. H. Kok, Kampen.

Koos Geerts, Mijn naam is Frederik; roman; 97 blz., f 14,90; uitg. Kok, Kampen.

Ds C. G. Geluk (red.), Jongeren in de gemeente: Reformatiereeks. 106 blz., f 16,90; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Kerknieuws

Jeugdweekend N.G.J.

'Als een dief in de nacht' is het thema van de jeugdweekends, die het Nederlands Gereformeerd Jeugdwerk dit seizoen organiseert. Het eerste weekend, in september, was overvol en daarom wordt het weekend nog een keer herhaald, van 21 tot 23 maart a.s. Het weekend duurt van vrijdagavond tot zondag-

middag en het wordt gehouden in het huis van l'Abri in Eck en Wiel (de Betuwe). Het gaat over de bijbelse toekomstverwachting, speciaal in de brief aan de Thesalonicensen. Sprekers onder meer ds W. G. Rietkerk van Utrecht en ds W. Smouter van Rijswijk.

Opgave voor dit weekend is vanaf heden mogelijk bij D. van der Molen, Socratesstraat 58, 7323 PG Apeldoorn, tel. 055-664609. De deelname kost f 50,— per persoon.

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.
Gironummer 404945 t.n.v. Geref. Persver. Opbouw, Hoenderkopershoek 8, 3981 TE Bunnik.
Tel. 03405-61447.

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.

EEN PROTESTANTS-CHRISTELIJKE HBO:

iets voor jou?

Informatie tijdens ons **OPEN HUIS**
op zaterdag 25 januari a.s. tussen 10.00 en 16.00 uur.

De dagopleiding van de **SOCIALE AKADEMIE** heeft drie studierichtingen: sociaal cultureel werk, inrichtingswerk en maatschappelijk werk. De deeltijdopleiding (P.T.O.) alleen sociaal cultureel werk en maatschappelijk werk.

De **HOGERE BEROEPSOPLEIDING TOT VERPLEEGKUNDIGE (HBO-V)** heeft zowel de gebruikelijke 4-jarige opleiding als de V-HBO-V: door vrijstellingen mogelijk in drie jaar.

Niet alleen aanstaande studenten, maar ieder die nader kennis wil maken met een protestants-christelijke opleiding tot welzijnswerker en/of verpleegkundige, is van harte welkom.

de vijverberg
protestants-christelijke hbo op g.g.

Padberglaan 1 te Ede,
Postbus 8071, 6710 AB Ede,
telefoon (08380) 1.91.68.

Uit breder kring

Introductie Theologische Hogeschool te Apeldoorn

Op vrijdagmiddag 24 januari a.s. zal er D.V. een introductiedag worden gehouden in het gebouw van de Theologische Hogeschool, Wilhelminapark 4 te Apeldoorn. Informatie zal worden gegeven over de theologische studie en de vooropleiding. Aanwezig zullen zijn de hoogleraren, de begeleider voor de studie in de klassieke talen en een aantal studenten.

De middag begint om 14.30 uur. Wie belangstelling heeft kan zich opgeven aan bovenstaand adres of telefonisch, 055-213156.

Namens het college van hoogleraren,

Dr W. van 't Spijker, secr.

Philadelphia vakantieweken

In 1986 worden weer de 'Philadelphia vakantieweken' georganiseerd door de kampkommissie van het Protestants Christelijk Centrum.

Deelnemers - De vakantieweken zijn bestemd voor verstandelijk gehandicapten die niet zelfstandig op vakantie kunnen.

Er zijn twee programma-folders:

- Het A-programma is bestemd voor deelnemers die 'n MLK-school bezoeken of bezochten;

- Het B-programma is bestemd voor deelnemers die een ZMLK-school bezoeken of bezochten.

Het totale programma biedt 70 mogelijkheden in binnen- en buitenland. De groepen zijn naar leeftijd samengesteld en voor beide programma's geldt dat men kan deelnemen vanaf 6 jaar.

Vrijwilligers - De begeleiding van de deelnemers gebeurt door vrijwilligers tussen de 18 en 40 jaar. Alle onkosten worden vergoed. Een speciale opleiding is niet vereist.

Info - Belangstellenden, zowel deelnemers als vrijwilligers, kunnen informatie aanvragen bij:

Philadelphia vakantieweken,
Kampkommissie P.C.C.,
Stadhouderslaan 43,
3583 JC Utrecht.
Tel. 030-512937.

DRUKWERK

Keuze uit meer dan
1000
geboorte-
huwelijks- en
gelegenheids-
kaarten

**DRUKKERIJ
„STEENBERGEN“**

Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist
03404-22452 (sinds 1901)

Bij geboorte en huwelijk ontvangt u een felicitatiepakket.

In ons streekverpleeghuis voor 120 somatisch zieken begint 1 september a.s. weer een opleiding voor het diploma

Ziekenverzorging

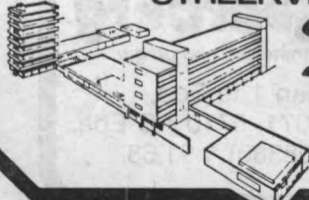
De toelatingseisen zijn:
16 jaar en 8 maanden of ouder op
1 oktober 1986 en in bezit zijn
of komen van een diploma
MAVO-4 of INAS.

Zij die reeds eerder solliciteerden, behoeven dit niet opnieuw te doen. Salaris en arbeidsvoorwaarden zijn conform de CAO voor het Ziekenhuiswezen.

Belangstelling voor een gesprek?

Ons huis is gemakkelijk te bereiken, zowel per auto, trein als bus. Maak telefonisch een afspraak met de Personeelsadministratie (03494-53824, toestel 150) of stuur een brief met bijzonderheden aan de direktie, mevrouw G. van Haften, Postbus 110, 3860 AC Nijkerk (Gld.). In beide gevallen verkrijgt u alle gewenste inlichtingen.

STREEKVERPLEEGHUIS

Zilver schoon

NIJKERK

„De HERE is mijn Herder, mij ontbreekt niets.“
(Psalm 23)

Dankbaar voor wat de HERE ons in haar gegeven heeft, delen wij u met droefheid mede dat, terwijl zij zich gereed maakte voor de kerkgang, de HERE van ons heeft weggenomen onze lieve moeder, groot- en overgrootmoeder

JACOBA KADIJK-BOS

weduwe van S. Kadijk

op de gezegende leeftijd van 86 jaar.

Detroit (USA): A. Knibbe-Kadijk
J. C. Knibbe

Dronen: A. Kadijk

J. A. Kadijk-Grashuis

Veenendaal: J. v. d. Griendt-Kadijk
C. L. v. d. Griendt

Slidrecht: E. Kadijk

A. Kadijk-van 't Hof

Dordrecht: R. Kadijk

C. G. Kadijk-van Bleek

Slidrecht: I. Kadijk

C. J. Kadijk-Broekema

Veenendaal: I. Esselink-Kadijk
A. Esselink

Werkendam: J. Kadijk

T. A. Kadijk-van de Bree

Kampen: A. Raap-Kadijk

R. G. Raap

klein- en achterkleinkinderen

5 januari 1986

Sperwerstraat 47, 3362 EN Slidrecht

De begrafenis heeft donderdag 9 januari op de begraafplaats te Slidrecht plaatsgevonden.

Herplaatsing

Zalig zij die hun gewaden wassen,
opdat zij recht mogen hebben op het
geboomte des levens en
door de poorten ingaan in de stad.

(Openb. 22 : 14)

In de kerstnacht heeft God uit haar lijden verlost onze lieve toegewijde zuster, schoonzuster en tante

HENDRIKA DE VRIES

Geboren: 30-7-1924

Overleden: 25-12-1985

Nijverdal: M. DE VRIES

C. DE VRIES-SPAANDER

Krommenie: K. DE VRIES

Wormer: A. KRAMER-DE VRIES

K. KRAMER

Montfoort: F. DE VRIES

Culemborg: J. A. DE VRIES

C. A. DE VRIES-SPAANDER

Neven en Nichten

Witte Duifstraat 28

1561 HL Krommenie

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgehad.

Opbouw-uitgaven

Sinds enige tijd is de brochure „De plaats van de vrouw in de gemeente“, tweede druk, uitverkocht. Inmiddels is de **derde druk** gereed gekomen, zodat de brochure weer verkrijgbaar is. Ook zijn nog leverbaar: ds M. R. v. d. Berg, Jeremia, en drs P. J. van Kampen. Anthroposofie.

Voor het bestellen van deze uitgaven kunt u gebruik maken van onderstaande antwoordstrook.

ANTWOORDKAART

Gaarne ontvang ik:

..... ex. „De plaats van de vrouw in de gemeente“ à f 4,50.

..... ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij bijbelstudie) à f 10,—.

..... ex. Drs. P. J. van Kampen, Anthroposofie à f 3,50.

Alle prijzen zijn exclusief portokosten.

De ingevulde bon in een open envelop te zenden naar: Administratie Opbouw, Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.